

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2005>

Volume 6 Issue 8, p. 1037-1051, October 2013

SINIF İÇİNDE İSTENMEYEN DAVRANIŞLARLA BAŞA ÇIKMA STRATEJİLERİNE FARKLI YAKLAŞIM MODELLERİ*

DIFFRENT APPROACH MODELS FOR STRATEGIES OF COPING WITH UNDESİRED BEHAVİORS IN CLASSROOM

Yrd. Doç. Dr. İbrahim HABACI

ÇOMÜ Eğitim Fakültesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi

Abstract

With reference to support of state, society and families to education, training time began to rise by the state. Time spent at school by students rather in almost all developed countries are so much with compared to other countries, while in developed countries towards developing countries, the education time is reduced by the state.

It is then given more emphasis on education in governmental policies particularly. In this subject, it is allocated more budgets by state. Students are drift for undesired behaviors by unplanned school time, ineffective activities, waste of time and undesired activities of students.

In this study, it is especially tried to specify the undesired behaviors of students and teachers in school and the origin of some of these directorial behaviors. This study was carried out by reviewing the related literature. It is then tried to put some new approaches for eliminating these undesired behaviors related to students, teachers and directors. And it is tried to cope with these undesired behaviors in school educational environment.

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

From this point of view, the aim of this study is to develop precautions for teachers and directors of schools in order to eliminate these undesired behaviors in school and classroom.

Key Words: Behaviors, Undesired behavior, Models, Approach models, Classroom management.

Öz

Eğitimin ve öğretimin aileler, toplum ve devlet tarafından önemsenmeye başlaması ile birlikte; devlet tarafından eğitim ve öğretimin süresi arttırılmaya başlanmıştır. Gelişmiş ülkelerin hemen hepsinde bireylerin okulda geçirdikleri süreler oldukça fazla iken, gelişmekte olan ülkelere gelişmemiş ülkelere doğru gidildikçe eğitim-öğretime devlet tarafından ayrılan sürenin azaldığını görmekteyiz.

Özellikle hükümet politikalarında, eğitim ve öğretime daha fazla önem verileceği belirtilmekte, bu konuda devletin var olan bütçesinden olabildiğinde pay ayrılmaktadır. Bireylerin okulda geçirdikleri zamanın iyi bir şekilde planlaması, etkinliklerle doldurulması, etkinlikler arası geçişlerde zaman kaybının olması, aynı zamanda öğrencilerin istemleri dışında faaliyetlerde bulundurulmasının istenmesi, öğrencileri istenmeyen davranışlara itmektir.

Bu çalışma da özellikle okullarımızda istenmeyen öğretmen ve öğrenci davranışları, her ikisinin de ortaya çıkmasına sebep olan idari bir kısım davranışları belirtmeye çalışılmıştır. Bu çalışma yapılırken öncelikle bu alanda yazılmış alan yazım taraması yapılmıştır. İstenmeyen öğretmen, öğrenci ve idareci davranışlarının ortaya koyarak bunların eğitim ortamından uzaklaştırılması ve bunlarla başa çıkma modelleri ve yaklaşım modelleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmaya bu açıdan bakıldığında, okulda ve sınıfta istenmeyen davranışlar sergileyen öğrenciler için idareciler ve öğretmenler tarafından alınabilecek önlemleri sıralamaya çalışmak, bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Davranışlar, İstenmeyen Davranış, Modeller, Yaklaşım Modelleri, Sınıf Yönetimi.

GİRİŞ:

Bir ülkenin geleceğine yön vermek ve ülkenin geleceğini inşa etmek için, ülkede bulunan tüm bireylerin ve birimlerin ortak olarak çalışması gerekir. Eğer bir ülkede uzun vadede bir çalışma ve iyileşme bekleniyorsa eğitime mutlaka önem verilmelidir. Eğitim ve öğretimin belirli yaş aralıklarında ve belirli standartlarda verildiği yer okuldur. Okulun içerisinde küçük birimler halinde ve branşlaşmanın verdiği bir uzmanlaşma yolu ile sınıflar oluşturulmaktadır.

Her toplum bireylerini eğiterek onların toplum değerleriyle uyumlu olarak, gelişen çağa ayak uydurabilecek ve bu sayede de topluma katkıda bulunabilecek biçimde yetişmesini ister. Günümüz toplumlarında bu işlevi eğitim kurumları olan okullar üstlenmiştir. Bir okulun eğitiminin kalitesi, hizmet ettiği toplumun istek ve ihtiyaçlarına ne ölçüde cevap verebildiği ile ölçülür. Bunun belirleyicisi ise okula eğitim girdisi olarak gelen öğrencilerin okuldan ne ölçüde istenen özelliklerle donanmış olarak ayrıldıklarıdır. Öğrencilerde oluşacak birikim, eğitim sisteminin temel birimi olan sınıfta verilen eğitimle sağlanacaktır. Bu nedenle verilecek eğitimin kalitesi sınıfın eğitim-öğretim ortamının düzenleyicisi ve öğrenciye istenen özellikleri kazandırma işinin yürütücüsü olan öğretmene bağlıdır. Bu bağlamda öğretmenler okul örgütünün ve dolayısıyla da sınıf yönetimin en önemli öğeleri durumundadırlar (Başar, 2008).

Sınıf ortamı; sınıfı oluşturan fiziksel düzenlemeler, psikolojik durumlar ve öğrencilerin duyuş ve değerlendirmelerini etkileyen sosyal ve kültürel öğelerin etkileşiminin bir ürünüdür (Özden, 2005).

Aynı zamanda bu eğitim-öğretim ortamı sadece sınıflarla sınırlı değildir. Okul ve okulun tüm birimleri, planlı ve programlı bir eğitim-öğretimin parçasını oluşturmaktadır. Ancak okulun dışında öğrencinin öğrenmesini etkileyen her türlü durum ve pozisyonlar, öğrencinin hayal dünyasını etkilemekte ve onun kişiliğini oluşturmaktadır.

Öğrencinin okul içerisindeki durumunu düşündüğümüzde, bir öğrenci haftanın belirli gün ve saatlerinin içerisinde kendisi için hazırlanmış olan okul ve okula bağlı olan birimlerin yani sınıfların içerisinde, çoğu zaman alanında uzmanlaşmaya başlamış olan öğretmenlerden, belirli bir plan dahilinde eğitim ve öğretim almaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 42. maddesine göre "Kimse, eğitim ve öğretim haklarından yoksun bırakılamaz" ibaresi mevcuttur. Yine değişik kanun ve yönetmeliklere göre her bireyin belirli bir zaman diliminde okula gelmesi mecburi hale getirilmiştir. Örneğin 2012 yılından itibaren Türk Eğitim Sistemi'nde mecburi eğitim-öğretim 12 yıla (4+4+4) çıkarılmıştır. Bir bireyin 5,5 (66 aylık) yaşından itibaren okula gelmesi mecburi hale gelmiştir. Ancak eğitim ve öğretimden faydalanma hak ve hürriyetine sahip olan bireylerin düşünceleri, algılamaları, psikolojileri, duyguları, fiziki şartları, sosyo-ekonomik durumları birbirinin aynısı değildir. Hatta aynı sınıfta bulunan aynı yaş grubundaki öğrenciler bile birbirlerinden oldukça farklıdırlar. Her öğrenci ayrı bir dünya ve her öğrenci keşfedilmeyi bekleyen bir maden gibi birbirlerinden farklı değerlere sahiptir.

Öğretmenler bütün bu farklılıkları bir zenginlik olarak görmeli ve eğitimin genel amaçları doğrultusunda ortak değerler kazandırmaya çalışmalıdır (Dönmez, 2006).

Sınıfta bulunan öğrencilerin bir kısmı eğitim ve öğretimden faydalanmak isterken bir kısmı dışarı çıkmak, bir kısmı öğretmeni dinlememek, bir kısmı dersi boş vermek, bir kısmı ise okula hiç gelmemek eğilimi göstermektedir. Bu konu ile ilgili Dörnyei (2001); güdüsüz öğrenciler öğrenmek için çaba harcamazlar, ilgi göstermezler, ders materyallerini sınıfa getirmezler, derse odaklanmazlar ve çaba göstermezler, kendi kapasitelerine inanmazlar, “bunun bana ne faydası var?” sendromu yaşarlar, işbirliği yapmak istemezler, diğer öğrencilerin dikkatini dağıtır ve onları rahatsız ederler, sağa sola bir şeyler fırlatırlar ve bağırırlar (Akt: Bayat, 2007) demektedir. Bu sebeple de; daha önceden eğitim-öğretim için belirli bir planı takip etmek zorunda kalan öğretmen, sınıf içerisinde zor durumda kalmaktadır.

Öğrenim için elverişli bir ortam hazırlanmadıkça öğrenmenin sağlıklı bir biçimde gerçekleştirilmesi söz konusu olamaz. Öğrenme ortamı sınıf içi ve dışı ile bir bütündür (Küçükahmet, 2004). Sınıf içerisinde etkili bir şekilde eğitim ve öğretimin yürütülebilmesi için okul içinde ve okuldaki durumların birbirleriyle düzenli ve disiplinli bir şekilde kolektif oluşturması gerekmektedir.

Bazı öğrenciler derste işlenen konuları ilginç ve önemli bulurken, bazıları önemsiz ve sıkıcı bulabilir ve bunu davranışlarıyla belli edebilir. Öğrencilerin farklı özelliklere sahip olması bunlara benzer pek çok davranışta bulunmalarına neden olabilir (Akar, 2002).

Öğretmenin davranışları, öğrenci davranışlarını belirler. Öğretmenlerin bazen sınıflarını yönetme ve yönlendirme biçimleriyle gereksiz yere istenmeyen davranışları yaratabilecekleri ortak bir kaygıdır (Kılbaş, 2003). Eğitim Sistemi içinde öğrenci ham maddedir. Bir öğrenciye ham madde olarak kabul edilirse, aşağıdaki sonuca ulaşılabilir: Öğrenci hazır bulunuşluk düzeyinde ise, bir sıvı gibidir. Hangi kabın içerisine koyarsak onun şeklini alır. Öğrencinin davranışlarının iyi olmasını isteyen bir eğitimci, öğrencilerinin yanında öğrencilere örnek olabilecek şekilde davranmalıdır.

Öğretmenin bu noktada her ders farklı bir kaynağı kullanarak öğrencinin araştırma yapmasına fırsat vermesi, araştırma sırasında öğrencilerin kaynağa ulaşmak için gerekli davranışlara sahip olup olmadığını belirlemesi ve bu davranışlara sahip olmayan öğrencilere rehberlik ederek öncelikle kaynağın nasıl kullanılacağını öğretmesi yerinde olacaktır. Bunun yanında öğretmen, grup çalışmaları sırasında her grubun bilgiyi farklı kaynaktan bulması konusunda da yönlendirmede de bulunabilir. Bu şekilde öğrenciler hem farklı kaynaklardaki bilgilere ulaşma, hem de daha önce o kaynağı kullanmamış öğrenciler farklı kaynakların kullanımını öğrenme ya da daha önce o kaynağı kullanmış olan öğrenciler bu becerilerini tekrar uygulama imkânı bulacaktır (Işık, 2013).

Bu konu ile ilgili Ukrayna Kuzey Kiev'de 2009 yılında ortaöğretim düzeyinde 3 devlet okulunda görev yapan 144 öğretmene (106 bayan 38 bay) yapmış olduğumuz anket çalışmasında sorduğumuz sınıf içerisinde istenmeyen öğrenci davranışlarını öğretmenler sıraladıklarında şu sonuçlara varılmıştır:

1- Öğretmene karşı gelme, 2- Derste arkadaşlarıyla konuşma, 3- Sınıfa kesici ve yaralayıcı aletler getirme, 4- Sınıf içerisinde küfürlü konuşma, 5- Derse gelmeme, derse gelse bile dersten çıkmak için çaba harcama, 6- Arkadaşlarını rahatsız etme, 7- Ders esnasında uyuma, 8- Tartışma için fırsat kollama, 9- Ders araç gereçlerini okula gelirken getirmeme, 10- Derse hazırlıksız gelme, 11- Bir gaye ve hedefe sahip olmama, 12- Ders içinde sırasından kalkıp, sağa sola gitme, 13- Sınıfın penceresinden dışarıyı seyretme, 14- Gereksiz yerde kahkaha atma, 15- Arkadaşlarına el kol hareketi yapma, 16- Okulun araç-gereçlerine zarar verme, 17- Dersi bölmeye çalışma, 18- Arkadaşlarıyla kavga etme, 19- Sınıf içerisinde öğretmeni küçük düşürmeye çalışma, 20- Sınıfı kirletme ve temizlemeye eğilimli olmama, 21- Sorumluluk almaktan kaçınma, 22- Sürekli bahane ve kusur bulma, 23- Hırsızlık yapmaya eğilimli olma, 24- Ödevlerini yapmama, 25- Sınıf disiplinin bozmaya çalışma, 26- Anlamsız yere yüksek sesle gülme, 27- Sınıfın içerisine tükürme, 28- Arkadaşlarına lakap takma ve onlarla alay etme, 29- Sınıf içerisinde ve dışında arkadaşlarıyla grup oluşturması ve diğer arkadaşlarını korkutmaya teşebbüs etme, 30- Sınıf içerisinde alaycı bir tavır takınma, 31- Kız öğrencilere zarar vererek onları ağlatma, 32- Arkadaşlarının eksikliği ve ya yanlışını bularak onlarla dalga geçme, 33- Kalemle duvarlara yazı yazma, resim çizme, 34- Sınıf bilgisayarına ve yazı tahtasına zarar verme, 35- Okul gezilerinde grubu tehlikeye ya da zor duruma düşürecek hareketler yapma, 36- Arkadaşlarını sürekli olarak öğretmene şikayet etme... şeklinde sıralanmıştır.

Bu istenmeyen davranış, sınıf ortamına, sınıf düzenine, zamana ve duruma göre değişebilir. Böyle olunca istenmeyen davranışları listelemek ve tanımlamak güçtür. Bazı ölçütler geliştirilerek, istenmeyen davranışları belirlemek kolaylaşacaktır. Bu ölçütler aşağıdaki gibi sıralanmıştır (Ed:Erçetin ve Özdemir, 2004):

- ✓ Davranışın, öğrencinin kendisinin ya da sınıftaki arkadaşlarının öğrenmesini engellemesi.
- ✓ Davranışın, öğrencinin ya da arkadaşlarının güvenliğini tehlikeye sokması.
- ✓ Davranışın, okulun araç ve gereçlerine ya da arkadaşlarının eşyalarına zarar vermesi.
- ✓ Davranışın, öğrencinin diğer öğrencilerle toplumsallaşmasını engellemesi olarak ölçülebilir.
- ✓ Kısaca istenmeyen davranış biçimini tanımlarken şöyle de denebilir: eğitim ve öğretimin önündeki tüm engeller istenmeyen davranış grubunda düşünülebilir.

Yine aynı şekilde Ukrayna Kiev'de öğrenim gören 10. ve 11. Sınıfa devam etmekte olan 585 öğrenciye uyguladığımız "Size göre istenmeyen öğretmen davranışları nelerdir?" sorusuna öğrencilerin verdiği cevaplar aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

1- Derse hazırlıksız gelme, 2- Öğrencileri ile göz teması kurmama, 3- Öğrencilerinin dertleri ile ilgilenmeme, 4- Çok fazla ödev verme, 5- Öğrencileri sınıf içerisinde küçük düşürme, 6- Yanlış cevap verildiğinde hakaret etme, 7- Öğrencileri notla korkutma, 8- Sesini iyi kontrol edememe, 9- Sürekli olarak gereksiz şeyler yazdırma, 10- Soru sorulmasına fırsat vermeme, 11- Sınavlarda çok zor sorma ve öğrencilerinin üzerinde sınav kaygısı oluşturma, 12- Ders kitaplarına çok bağımlı olma, 13- Hata yaptığında hatasını kabullenmeme, 14- Sınıf içi disiplini eşit olarak uygulamama ve yanlı davranma, 15- Derse zamanında girmeme, 16- Öğrencileri yeteri kadar cesaretlendirmeme, 17- Dersleri neşeli ve eğlenceli hale getirmeme, 18- Öğrenilen bilgileri gündelik hayatla özdeşleştirmeme, 19-Yeteri kadar alan bilgisine sahip olmama, 20- Empati yapamama, 21- Kendi yaptığı olumsuz davranışları bizlere yapmayın deme, 22- Öğrencilerin yanında olumsuz davranışlar sergileme... gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Bu iki anket çalışmasından sonra 585 öğrencinin arasından rastgele seçilmiş 80 öğrenci ile 144 öğretmen arasından rastgele seçilmiş 95 öğretmene yönetimle ilgili istenmeyen davranışları sorulmuş ve onlardan alınan cevaplar aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

1- Okulda eğitim-öğretim faaliyetlerini önemsememe, 2- Öğretmen arkadaşlarının sorunlarını dinlememe, 3- Karşısındaki kişiyi küçümseyerek bakma, 4- Hoşgörülü olmama, 5- Karşısında konuşanı dinlememe, 6- Sorunlara çözüm odaklı bakmama, 7- Gerekliğinde yerinde bulunmama, 8- Konuşmalarında küçük düşürücü kelimeler sarf etme, 9- İnsanların açığını arama, 10- Kendi üzerinde bulunan iş yükünü başkalarına yükleme, 11- Okul içerisinde bulunan eksiklikleri gidermek için çaba sarf etmeme, 12- Öğrencilere örnek olabilecek davranışlarda bulunmama, 13- Disiplini sadece ceza vermek olarak görme, 14- Sadece kendi doğrularına odaklanma, 15- Öğrencilerin ve öğretmenlerin ihtiyaçlarını görmezden gelme, 16- Okuldaki herkesin kendisine saygı göstermesini bekleme, 17- Emir veren cümleler sarf etme, 18- Karşısındakini değersiz görme, 19- Sorunları çözmekte yavaş davranma ya da yeteri kadar pratik düşünememe, 20- Ben merkezci bir yapıya sahip olma, 21- Okula ve içindeki her şeye sahip olduğunu düşünme, 22- Kendini geliştirmeye çalışanlara yardım etmeme, 23- Kılık kıyafet kurallarına uymamaları gibi... sonuçlara ulaşılmıştır.

Sınıf içerisinde oluşan istenmeyen davranışları önlemede öğretmenlerin kullandıkları bazı yaklaşımlar vardır. Bu yaklaşımlar, öğrencilerin istenmeyen davranışlarını azaltmasında etkili olmaktadır. Bu yaklaşımlar öğrenciyi görmezden gelmek, öğrenciyle konuşmak, öğrenciyi uyarmak, derste değişiklik yapmak gibi sıralanabilir. Ancak bunların yanında öğretmenin uygulayacağı bir kaç yaklaşımı da aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

Non-stop Yaklaşım: Öğretmenin dersine çok iyi hazırlanıp gelmesi ve dersinde boşluk bırakmadan dersini tüm teknik donanım ve mesleki yeterliliğini kullanarak, öğrencileri de derse katarak dersi işleridir. Eğer, öğretmen kendini derse ve sınıfa

göre çok iyi hazırlayıp gelirse ve istenmeyen davranışların oluşmasına fırsat verecek boşluk bırakmazsa, sınıf içerisindeki istenmeyen davranışlar azalacaktır.

Tatlı-Sert Yaklaşım: Öğretmenin sınıf içerisindeki durumu, öğrencilerin davranışlarına göre şekillenen ve öğrencileri sürekli olarak dikkatli olmalarını sağlayan bir yaklaşımdır. Öğretmenin fazla müsamahalı bir yapıya sahip olması, öğrencilerin sınıf içerisinde istedikleri gibi davranmalarına sebep olur, bu da sınıf içerisinde öğrencilerin istenmeyen davranışları yapmalarına sebep olabilir. Öğretmenin sınıf içerisinde çok sert ve otoriter bir yapıya sahip olması ise öğrencileri pısırık, içe dönük, korkak yapabilir. Bu da istenmeyen öğrenci davranışları arasındadır. Bu sebeple öğretmen sınıf içi disiplini elden bırakmayan ama aynı zamanda da öğrencileri cesaretlendirecek bir yol izlemelidir.

Karizmatik Tipte Yaklaşım: Öğretmenin sınıf içerisinde öğrenciler tarafından çok sevildiği ve öğrencilerin öğretmenlerinin hareketleri istekli şekilde yaptıkları bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda öğrenciler, öğretmenlerinin dediklerini yapmakta çok istekli ve atılgandırlar. Bu yaklaşımda önemli olan ise, öğretmenlerin karizmatik bir yaklaşım sergileyebilmeleri için alanlarında çok iyi olmaları gerektiği gibi kendilerini geliştirmeye yatkın ve gündemi çok iyi takip edip, öğrencilere bunları aktarabilmeleri ve gerekirse yaşatabilmeleri gerekmektedir.

Hedef Temelli Yaklaşım: Sınıf içerisinde bulunan öğrenciler, eğer belirli bir hedefe odaklandırılamazsa, bu öğrencilerin hemen hepsinde de istenmeyen davranış meydana gelebilir. Bu sebeple, öğretmen sınıf içerisindeki bütün öğrencileri tanımalı ve onlara belirli bir hedef kazandırmalıdır. Hedeflerine ulaşabilmek için nasıl çalışabileceklerini ve nasıl daha hızlı şekilde kendilerini geliştireceklerini, öğretmen öğrencilerine gösterebilirse (inandırabilirse), sınıf içerisinde bulunan istenmeyen davranışlarda azalmalar gözlenecektir.

İhtiyaç Temelli Yaklaşım: Bu yaklaşım ile öğrenci, eğitim ve öğretime neden ihtiyaç duyduğunu kavrayabilirse öğrenci için eğitim ve öğretimin anlamlanması o zaman başlar. Buradaki asıl hedefimiz, öğrencinin eğitim ve öğretime neden ihtiyacı olduğunu fark etmesini sağlamaktır. Zaten eğitim ve öğretime ihtiyacı olduğunu anlayabilen bir birey, eğitim ve öğretimden daha fazla faydalanmaya çalışacak ve istenmeyen davranışları yapmayacaktır.

Sevgi Yolu Yaklaşımı: Bu yaklaşım ile öğretmenin sınıf içerisindeki hal, hareket, tavır ve davranışları, mesleki alan, mesleki bilgi ve genel kültür alanındaki bilgisi yeterli, öğretmenlik mesleğini kişiliğinin bir parçası haline getirmişse sınıf içinde ve okul içinde davranışları ile öğrenciye iyi bir kişilik sergileyecektir. Böyle bir kişilik öğrenciler üzerinde sevgiye dayalı bir otorite kuracak, öğrenci de böyle bir kişiliğe sahip öğretmenin öğrencisi olmaktan gurur duyacak ve istenmeyen

davranışlardan olabildiğince kaçınacaktır. Burada önemli olan öğretmenin öğrenci karşısındaki duruşudur.

Bunların yanında öğretmenlerin başarılı olabilmeleri için bazı bilgi ve becerileri bilmesine ihtiyaç vardır. Bunların başlıcalarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Erden, 2005).

- ✓ Öğretmen öğrencilerin davranışlarını etkileyen etmenleri bilmelidir.
- ✓ Öğretmen sınıf içinde olumlu öğrenci-öğrenci ve öğretmen-öğrenci ilişkisi yaratabilmelidir.
- ✓ Öğretmen sınıfta öğrenciler için etkili bir öğrenme ortamı yaratabilmelidir.
- ✓ Öğretmen davranış değiştirme yöntem ve tekniklerini bilmelidir.

Ancak bu sıralananlar elbette ki yeterli değildir. Bunların yanında öğretmen sınıf içerisinde;

- ✓ Öğrencilerin sınıf içerisinde istenmeyen davranışları yapabilecekleri durumları önceden kestirebilmeli ve önleyici tedbirleri ortaya koyabilmelidir.
- ✓ Öğretmenin özellikle alanında çok iyi olması gerekmektedir. Alanında iyi olan bir öğretmeni, sınıfında bulunan öğrenciler taklit etmeye çalışırlar ve öğretmenin karizmatik bir lider tipinde hareket etmesi sağlanmalıdır.

Okulda öğretilenlerin yararlarını kavrayamadıklarında, okulun gerçek yaşamla ilgisiz olduğunu, öğretmenlerin onlardan yapmalarını bekledikleri şeyleri ise öğrenmek zorunda olmadıklarını düşünerek sınıf arkadaşlarının öğrenmelerini de engelleyici davranışları gösterebilirler (Kılbaş, 2003).

Öğrencilerin düzenli ve disiplinli bir şekilde eğitim-öğretim hizmetlerinden yararlanabilmeleri için, tüm olumsuzlukların ortamdaki çıkarılması ya da ortamdaki olumsuzlukların düzenlenmesi gerekmektedir. Ancak bazen olumsuzlukların kaynağını öğrenciler oluşturmaktadır. Bu olumsuzlukların düzeltilmesi işi ve sorumluluğu da öğretmene ait olmaktadır. Sınıf içerisinde meydana gelen bu istenmeyen davranışların çözülmesi için öğretmenler bir takım yollar izlemektedirler. Bu yolları şu şekilde sıralayabiliriz:

- ✓ Sınıfta uyulması gereken kuralların eğitim-öğretim yılı başında, öğretmen öğrencilerle birlikte yapılmalıdır. Böylece öğrenci hem kendisine değer verildiğini bilecektir hem de kuralları daha iyi kavrayacaktır.
- ✓ Sınıf içerisinde sorun çıktığında, öğretmenin izlemesi gereken yol; öncelikle sorunun kaynağını anlamaktır. Bu sorun neden çıktı? Bu sorunu daha fazla büyümeden nasıl çözebilirim? gibi soruları kendine sormalı ve sorun kalıcı hale gelmeden çözülmelidir.
- ✓ Sorun devam ediyorsa, öğretmen öğrenciyle birebir görüşmeli ve problemin sebebinin öğrenciyle birlikte çözümlenmelidir.

✓ Öğrencideki istenmeyen davranışlar devam ediyorsa bu durumun çözümü için öğretmen okul idaresiyle birlikte hareket etmeli ve gerekirse öğrenci, okulun rehberlik servisine yönlendirilmelidir.

✓ Rehberlik servisinden gelecek cevaba göre öğretmen hareket etmeli ve istenmeyen davranışın çözülmesi için öğretmen ve okul idaresi birlikte hareket ederek, öğrencinin ailesiyle görüşmelidir.

✓ Öğrencinin okul ve sınıf içerisindeki istenmeyen davranışlarının devam etmesi halinde, öğretmen-okul idaresi-aile, beraber bir şekilde çözüm yolu üretmelidir. Bu çözüm yolu, öğrencinin sınıfının ya da okulunun değişmesi olabileceği gibi, öğrencinin daha kapsamlı bir şekilde rehberlik alabileceği bir rehberlik merkezi olabilir.

Sınıf İçerisinde İstenmeyen Davranışları Alışkanlık Haline Getiren Bir Öğrenci Hakkında İzlenmesi Gereken Yönerge

Bu yönerge takip edilmeli ve yapılan her türlü önlemler davranış ya da tedbirler öğretmen tarafından kayıt altına alınmalıdır. Ayrıca alınan tedbirler kayıt altına alınmakla birlikte okul idaresiyle de sürekli olarak paylaşılmalıdır.

ÇALIŞMANIN AMACI:

Sınıf kültürünün oluşması için gerekli olan hazırlıkların yapılması ve eğitim-öğretim hizmetlerinin yapılması için aynı anda aynı ortamda çok fazla etmenin etkisi vardır. Sınıftaki sıra, masa, tahta, sınıfın sıcaklığı, kokusu sınıfın öğrenci üzerindeki etkisi etmenini oluştururken, öğretmen de bir başka etmeni oluşturmaktadır. Sınıfta ki

eğitim-öğretimin sağlıklı yürüyebilmesi engelleyen faktörlerin en aza indirilmesi, sınıfta öğrenmenin oluşmasını en yüksek düzeye çıkaracaktır. Ancak sınıf kültürü içerisinde istenmeyen davranışların öğrenciler tarafından sergilenmesi hemen hemen bütün öğretmenlerin karşılaştığı bir problemdir. Çünkü aynı anda aynı ortamda bulunan öğrencilerin tamamı eğitim-öğretim hizmetinden yararlanmak istememektedir. Bu sebeple de sınıf içerisinde istenmeyen davranışların olması kaçınılmazdır. Bundan dolayı bu çalışmanın amacı, öğretmenlerin sınıf içerisinde öğrenciler tarafından yapılan istenmeyen davranışlarla nasıl başa çıkacaklarının ve neler yapmaları gerektiğinin yolunu çizebilmektir.

ÇALIŞMANIN ÖNEMİ:

Sınıf içerisinde öğrenciler tarafından meydana getirilen istenmeyen davranışların, öğretmenler tarafından çözülmesi ve düzenlenmesi gerekmektedir. Özellikle son yıllarda okulda şiddetin artması, okula devamsızlıkların artması, okuldan kaçmaların çoğalması gibi konular makalelerde ve bilimsel çalışmalarda çokça işlenmektedir. Ancak eğitim sisteminde öğrencilerin sınıfta kalmamaları, öğrencilerin yaptıkları her türlü istenmeyen davranış sonucunda bile ceza almamaları; öğrencilerin okulda daha fazla istenmeyen davranışları sergilemelerine zemin hazırlamıştır. Okullarda bu tür istenmeyen davranışların çoğalması sonucunda, öğretmenlerin bu tür durumlarda neler yapmaları gerektiği konusunda yol göstermek amacı gütmeleri sebebiyle bu çalışma önem arz etmektedir.

EVREN ÖRNEKLEM:

Bu çalışmanın örneklemini Kuzey Kiev’de bulunan rastgele seçilmiş 95 (54 bay, 41 bayan) öğretmen oluşturmaktadır. Çalışmanın burada yapılmasının nedeni araştırmacının burada görev yapıyor olmasıdır. Çalışmanın yapıldığı bölge, zorunlu hizmet bölgesi yükümlülüğünde olması sebebiyle genellikle öğretmenler, mesleklerine yeni başlayanlardan oluşmaktadır. Mesleğe yeni başlayan öğretmenler genel itibari ile mesleki bilgi beceri yönünden yeterli eğitim almalarına rağmen, tecrübe yönünden henüz yeterli düzeyde olamamaktadırlar. Kuzey Kiev de bulunan 3 ilköğretim okulunda toplam 144 öğretmen görev yapmaktadır. Örnekleminizi oluşturan 95 öğretmen ise ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin % 69,34’ünü oluşturmaktadır. Örneklemin %10’dan daha fazla olması nadiren gereklidir. Eğer çalışma evreni 1000 ise deneyimli araştırmacılar genelde örneklem sayısını 100 veya buna yakın alırlar. Eğer evren 5000 ise en düşük pratik örneklem 100 gibi olabilir veya en fazla 500 civarında veya evrenin %10’u alınabilir. Eğer evren 10000 veya daha fazla ise, birçok deneyimli araştırmacı 200 ile 1000 arasında bir örnekleme çalışır. (Allreck ve Settle, 1995; Akt; Şeker, 2006).

VERİ TOPLAMA ARACI:

Bu çalışmada, veri toplama aracı olarak Şentürk (2010) tarafından oluşturulmuş Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Yönelik Öğretmen Tutumları Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek Ukraynaca ’ya uyarlanmıştır. Araştırma için Şentürk (2010)

tarafından oluşturulan ölçeğin uygulanmasının, uzman görüşleri de alınarak, doğru olacağı kanısına varılmıştır. Betimsel nitelikte olan bu araştırmada var olan durumu saptamaya yönelik "survey" ya da "tarama" modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri geçmişte veya halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yöntemidir (Karasar,1994).

Ölçeğe İlişkin Bilgiler:

Araştırmanın temelini oluşturan sınıf içerisindeki istenmeyen davranışları ölçmek ve bu konudaki öğretmen tutumları olduğu için Şentürk (2010) tarafından oluşturulan Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Yönelik Öğretmen Tutumları Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek için öncelikle gerekli bilgi ve kaynak taraması yapılmış, oluşturulan ölçek daha sonra Van ilinden görev yapan 361 öğretmene uygulanmıştır. 16 maddeden oluşan bu ölçek, uzman görüşleri de alınarak, uygulanabileceğine karar verilmiştir. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı ise 0.85 çıkmıştır. Bu da ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir. Duyuşsal özellikleri ölçen ölçek araçlarının güvenilirliğinin belirlenmesinde Cronbach's Alpha değeri kullanılır ve 0.70'in üzerinde olması önerilir (Şeker ve Gençdoğan, 2006). Bu nedenle ölçeğin güvenilirlik katsayısının yeterli olduğuna karar verilmiştir.

BULGULAR:

✓ Bu çalışmaya 95 (54 bay, 41 bayan) öğretmen katılmıştır ve katılan öğretmenlerin ölçekten aldıkları toplam puan 4768'dir ve öğretmenlerin ölçekten aldıkları puanın aritmetik ortalaması 50,72'dir.

✓ Bu çalışmaya katılan toplam 41 bayan (% 43,15) öğretmenin ölçekten aldıkları toplam puan 2201'dir ve bayan öğretmenlerin ölçekten aldıkları puanın aritmetik ortalaması 53,68'dir.

✓ Bu çalışmaya katılan toplam 54 bay (% 56,84) öğretmenin ölçekten aldıkları toplam puan 2567'dir ve bay öğretmenlerin ölçekten aldıkları puanın aritmetik ortalaması 47,53'dür.

✓ Çalışmaya katılan bayan öğretmenlerin %65,85; bay öğretmenlerin ise %70,37'si evlidir.

✓ Çalışmaya katılan öğretmenlerin kıdemleri 0-3 yıl arası olanlar %16,84; 4-6 yıl arası olanlar %41,05; 7-11 yıl arası olanlar %27,36; 12+ yıl ve üzeri olanlar ise %15,78'ini oluşturmaktadır.

✓ Çalışmaya katılan öğretmenlerin branşları sırasıyla şöyledir: Sınıf Öğretmeni, 54 (%56,84); İngilizce Öğretmeni, 6 (%6,31); Beden Eğitimi Öğretmeni, 4 (%4,21); Türkçe Öğretmeni, 9 (%9,47); Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 5 (%5,26); Matematik Öğretmeni, 6 (%6,31); Fen ve Teknolojileri Öğretmeni, 6 (%6,31); Diğer, 5 (%5,26) tir.

✓ Çalışmaya katılan öğretmenlerin 77'si (%81,05) Eğitim Fakültesi; 14'ü (%14,73) Fen Edebiyat Fakültesi; 4 'ü (%4,21) ise diğer fakülte mezunudur.

SONUÇ

✓ Çalışma sonucunda toplam 95 öğretmene uygulanan ölçekten elde edilen bulguların aritmetik ortalaması 50,72'dir. 16 maddeli ve 5'li Likert Tipi'nde uyarlanan bu ölçekte, öğretmenlerin "kararsızım" ifadesini kullanmaları karşısında elde edilen puan 48 olacaktı. Ölçekteki maddelere verilecek "tamamen katılıyorum" ifadesi ise, öğretmenin o ölçek maddesi karşısındaki olumsuz yargısını oluşturmaktadır. Ölçeğin aritmetik ortalaması 50,72 çıktığı görüldüğünden, burada öğretmenlerin sınıf içi istenmeyen davranışlara karşı olumsuz bir yaklaşıma yatkın olduklarını göstermektedir.

✓ Çalışma sonucuna göre, bayan öğretmenlerin ölçekten elde ettikleri puanların aritmetik ortalaması 53,68 iken, bay öğretmenlerin ölçekten elde ettikleri puanların aritmetik ortalaması 47,53'dür. Bu sonuçlar göstermektedir ki; sınıf içi istenmeyen davranışlara karşı bayan öğretmenlerin bay öğretmenlere karşı daha fazla olumsuz yargıya yatkındırlar. Hatta bay öğretmenlerin sınıf içi istenmeyen davranışlara karşı, olumlu bir yargıya sahip oldukları bile söylenebilir.

✓ Çalışmanın sonuçlarına göre, meslekteki kıdemlere göre sınıf içindeki istenmeyen davranışlarla başa çıkmada, öğretmenlik mesleğinde tecrübeli (kıdemli) olan öğretmenlerin daha fazla olumlu yaklaştıklarını görmekteyiz. Sınıf içi istenmeyen davranışlara karşı olumsuz yaklaşımın, meslekteki kıdem yılının azaldıkça artma eğilimi görmekteyiz. Kıdem azaldıkça, olumsuz yaklaşım artmaktadır.

✓ Çalışmanın sonuçlarına göre, sınıf içi istenmeyen davranışlara karşı öğretmen yaklaşımlarında evli olan öğretmenlerin bekar olan öğretmenlere karşı daha olumlu yaklaştıklarını görmekteyiz.

✓ Çalışmanın sonuçlarına göre, mezun olunan fakülte ile sınıf içinde istenmeyen davranışlara karşı öğretmen tutumları arasında herhangi bir anlamlı fark bulunamamıştır.

✓ Çalışmanın sonucunda gördüğümüz gibi, öğrencilerin sınıf içerisinde yaptıkları istenmeyen davranışlara karşı öğretmenlerde genel olarak istenmeyen bir davranış sergilemektedir. Burada önemli olan öğretmenin, istenmeyen davranış düzeltme biçimidir. Otoriter tutum ile söndürülmeye çalışan bir davranış, söndürülmüş olmamakla birlikte, ilk fırsatta yeniden ortaya çıkma eğilimi göstermektedir.

Öneriler:

✓ Okul yönetimi aldığı ve duyurduğu kararları mutlaka yerine getirmeli, uygulanıp uygulanmadığını takip etmelidir. Takip etmeyeceği hiçbir kararı da öğretmen ve öğrencilere duyurmamalıdır. Bu şekilde okul idaresi kararlı bir duruş sergilemelidir.

✓ Okul yönetimi disiplin kurulunu belirli periyotlarla toplayarak kararlar almalı, almış olduğu bu kararları da öğretmenler kurulunda duyurarak, öğrencilere ilan etmelidir.

✓ Okul idaresini temsil eden kişiler, okul kurallarına öncelikle kendileri uymalıdır.

✓ Okul idaresi, okul aile birliğini aktif bir şekilde işletmeli, aktif görev yapabilecek öğrenci velilerine görev vermeli, aynı zamanda ayda bir toplanan öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulu, almış olduğu kararları ivedilikle öğrenci velileriyle paylaşmalıdır.

✓ Öğretmenler, kılık kıyafet, tavır, davranışlarına dikkat etmeli, öğrenci karşısında kendilerini küçük düşürecek en ufak hareketlerden bile kaçınmalıdırlar.

✓ Öğretmenler öğrencilerle olan münasebetlerinde kullandıkları dil ve ifadelerle dikkat etmeli, argo ifadelerden olabildiğince kaçınmalıdır. "Herkes saygıyı kendisi oluşturur" ilkesine bağlı kalarak, öğrencilerle saygı ve sevgi zemini aşınmamalıdır.

✓ Öğretmen dersini çok iyi bir şekilde planlamalı, öğrenci karşısında kendini daima yenileyen, teknolojiye açık, işinde yeterli bir tavır sergilemelidir.

✓ Öğretmen öğrencilerin derse karşı hazır bulunuşluk düzeyini iyi bilmeli, birebir diyalog da öğrencileri iyi tanımalıdır.

✓ Öğretmen öğrenci karşısında sosyal bir kişiliğe sahip, kültüre değerleri bilen aynı zamanda öğretim tekniği ve teknolojileri açısından tam donanımlı olduğunu öğrencilere her zaman hissettirmelidir.

✓ Öğretmen dersinin amaçlarını, hedeflerini, hayatta nerelerde kullanacakları konusunda önceden bilgilendirmeli, öğretmen akademik yeterliliğin yanında kişisel becerileri yönüyle de öğrencilerine kendini sevdirmeli, öğrencilerle olan ilişkilerinde tarafsız, herkese eşit mesafede olmalıdır. Öğrencilerini motive edici olmalı, pozitif yaklaşım sergilemelidir.

✓ Öğretmen istenmeyen davranışlar karşısında hiçbir zaman ümitsizliğe düşmemeli ve aynı zamanda görmezlikten de gelmemelidir. Problemi yerinde büyütmeden bazen sınıf genelinde bazen de özelde birebir konuşarak çözmelidir.

Bu çalışma da elde edilen bulgular ışığında bir takım sonuçlara gidilmiştir. Genel itibari ile sınıf içerisinde istenmeyen öğrenci davranışlarını tetikleyen davranışlar ve tutumlar; öğretmen ve idareci kaynaklı davranışlar olduğu görülmektedir. Bu istenmeyen davranışların yok edilip ortadan kaldırılması aşamalarının ilk basamağını ise, öğretmenlerin ve idarecilerin kendi üzerlerine düşen görevleri en iyi şekilde yapmalarınıdır.

Bölüm I:**Kişisel Bilgiler**

1. Cinsiyetiniz nedir? () Kadın () Erkek
2. Medeni haliniz nedir? () Evli () Bekar
3. Meslekteki hizmet süreniz kaç yıldır?.....
4. Mez1un olduğunuz fakülte hangisidir? () Eğitim () Fen-Edebiyat () Diğer
5. Görev yapmakta olduğunuz okul hangisidir? () Devlet Okulu () Özel Okul
6. Branşınız nedir?.....

Bölüm II:

SINIF İÇİ İSTENMEYEN DAVRANIŞLARA KARŞI ÖĞRETMEN TUTUMLARI ÖLÇEĞİ					
Aşağıda yer alan ifadelerle ilgili olarak karşılarda bulunan katılma düzeylerinden size en uygun olanın altına X işareti koyunuz. Lütfen ifadeler üzerinde fazla düşünmeden ilk aklınıza gelen seçeneği tercih ediniz. Maddelerin tamamını cevaplayınız.	Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Büyük Ölçüde Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Öğrencinin ders esnasında ders dışı bir işle (arkadaşı ile konuşma, bir nesne ile oyalanma, vb.) ilgilenmesi beni öfkelenendir.					
2. Öğrencinin derse ödev yapmadan gelmesine tahammül edemem.					
3. Öğrenci ders sırasında izin almadan konuştuğunda sinirlenirim.					
4. Ders etkinliklerine katılmayan öğrencileri cezalandırırım.					
5. Öğrencinin derse/okula geç kalması beni sinirlendirir.					
6. Ders araç gereçlerini getirmeyen öğrenciyi cezalandırırım.					
7. Öğrenciler sınıf kurallarına uymadığında strese girerim.					
8. Derste gürültü yapıldığında gerilirim.					
9. Ders sırasında arkadaşını rahatsız eden öğrenciyi (itme, vurma, eşyasını alma, vb.) cezalandırırım.					
10. Öğrencilerin arkadaşlarına saygısız davranmalarından rahatsız olurum.					
11. Sınıftaki ders araç gereçlerine zarar verildiğinde öfkelenirim.					
12. Öğrencinin ders etkinliklerine katılmaması beni üzer.					
13. Öğrencinin derse ders araç gereçleri getirmemesine tahammül edemem.					
14. Sınıf kurallarına uyulmadığında ceza veririm.					
15. Öğrencinin derste gürültü yapması beni öfkelenendir.					
16. Sınıfta bulunan ders araç ve gereçlerine zarar verme davranışının cezalandırılması gerektiğini düşünürüm.					

KAYNAKÇA

- AKAR, İ. (2002) *Sınıf Yönetimi: Öğrenci Davranışlarını Etkileyen Etmenler*, Ed.: Z. Kaya, Ankara: Pegem A Yayıncılık,
- ALLRECK, P.L ve Settle, R. B. (1995) *The Survey Research Handbook* (Second Edition) McGraw-Hill.
- BAŞAR, H. (2008) *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- BAYAT, Ö. (2007) *Yabancı Dil Olarak İngilizce Öğrenenlerde Özerklik Algısı, Okuduğunu Anlama Başarısı ve Sınıf İçi Davranışlar Arasındaki İlişkiler*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- DÖNMEZ, B. (2006) *Sınıf Yönetimi: Sosyal Bir Sistem Olarak Sınıf*. Ed.: M. Şişman ve S. Turan,. Ankara: Pegem A Yayıncılık
- DÖMNEİ, Z. (2001). *Teaching and Researching Motivation*. Essex: Pearson Education Limited.
- Ed: ERÇETİN, Ş. ve Özdemir, Ç. (2004) *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Asil Yayınları.
- ERDEN, M. (2005) *Sınıf Yönetimi*. İstanbul: , Epsilon Yayınevi.
- İŞİK, A. (2013) Sınıf Öğretmenlerinin Yaratıcı Bireyler Yetiştirmede Görev Ve Sorumlulukları. The Journal of Academic Social Science Studies. Volume 6 Issue 6, p. 585-601, June 2013.
- KARASAR, N. (1994). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd. Şti. Ankara.
- KILBAŞ, Ş. (2003) *Sınıf Yönetimi*, Adana:Nobel Kitapevi.
- KÜÇÜKAHMET, L. (2004) *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Nobel Yayınevi
- ÖZDEN, Y. (2005). *Sınıf Yönetimi: Sınıf İçinde Öğrenme Öğretme Ortamının Düzenlenmesi*, Editör: E. Karip, Ankara: Pegem A Yayıncılık,
- ŞEKER, H., Gençdoğan, B. (2006). *Psikoloji ve Eğitimde Ölçme Aracı Geliştirme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım..
- ŞENTÜRK, E. (2010) *İlköğretim Okullarında Sınıf İçinde Gözlenen İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Yönelik Öğretmen Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.